BSAL, 55 (1999), 145-162.

LA NORMATIVA ASSEGURADORA MALLORQUINA DE 1492 I LA INFLUÈNCIA DE LES ORDINACIONS BARCELONINES.

JERÒNIA PONS PONS*

El desenvolupament de l'assegurança marítima durant els segles medievals generà tota una sèrie de normes legislatives a diferents indrets de la mediterrània que persistiren durant centúries, en el cas de les àrees d' influència catalana fins a l'aparició del Codi de Comerç de 1829. Malgrat l'aparença d'immobilitat les transformacions a la pràctica que envolta l'activitat comercial i les operacions asseguradores conduí a nombroses fórmules de flexibilització de la llei, bàsicament acords privats entre assegurats i asseguradors, per tal d'adaptar el marc jurídic a la realitat econòmica. Aquests canvis i adaptacions permeteren continuar l'activitat asseguradora sense rectificar la legislació malgrat que en moltes ocasions, sobretot en el segle XVII i XVIII, es donaren importants contradiccions entre la llei i la pràctica asseguradora.

La ciutat de Barcelona com un dels centres comercials de l'època formulà des d'antic diferents ordinacions que regularen aquestes activitats.[1] Les ordinacions més antigues daten de l'any 1432. Són les més reduïdes i bàsicament prohibien la cobertura del risc a aquelles embarcacions que es consideraven enemigues: les naus venecianes, florentines, genoveses, pisanes, luqueses i sieneses o llombardes. Aquesta prohibició es suspengué quan finalitzà la guerra el 8 de gener de 1434. Les següents ordinacions es publiquen el 21 de novembre de

* Universidad de Sevilla

1 Els textos de les diferents ordinacions barcelonines, foren recollides, parcial o totalment en les diferents obres de Jean-Marie PARDESSUS: *Collection de lois maritimes*,t.1-6, París, 1928-1931 i Ferran VALLS TABERNER: *Consolat de Mar*, III, Barcelona, 1933. L'estudi històric-jurídic de la normativa barcelonina, per la seva importància i influència en la legislació mediterrània posterior, ha estat objecte de nombrosos estudis monogràfics o s'ha fet menció en el marc d'estudis més amplis. A part de l'esmentat Pardessus, es troben referències als treballs següents: Enrico BENSA: *Il contrato di assicurazione nel Medio Evo. Studi e Ricerche*, Genova, 1884; Santos CORONAS GONZÁLEZ: *Derecho mercantil castellano. Dos estudios históricos*, León, 1979; G. STEFANI: *L'assicurazione a Venezia dalle origini alla fine della Serenissima*, 2 vol., Trieste, 1956; L. PIATTOLI: "Ricerche intorno all'assicurazione nel medio evo I. L'assicurazione di una parte della cosa comune", *Assicurazioni*, 1937, 488-497; Manuel BASAS: "Contribución al estudio del seguro marítimo en el siglo XVI", *Revista de Derecho Mercantil*, XXIV, 1957, 307-346; Mario DEL TREPPO: *Els mercaders catalans i l'expansió de la Corona catalano-aragonesa al segle XV*, Barcelona, 1976; Federigo MELIS: *Origini e sviluppi delle assicurazioni in Italia* (secoli XIV-XVI), Roma, 1975; Claude CARRÈRE: *Barcelone, centre economique á l'époque des difficultés (1380-1462)*, París, 1967; Gustavo ROMANELLI *et alii*, "Le ordinanze di Barcellona del XV secolo sulle assicurazioni marittime", *Archivio Giuridico*, CLXXXV, 2, 1973, 121-143. Però, els autors que més han reflexionat sobre aquestes han estat especialment Arcadi GARCÍA SANZ; Maria Teresa FERRER MALLOL: *Assegurances i canvis marítims medievals a Barcelona*, Barcelona, 1983 i també Arcadi GARCÍA SANZ: "Ordinacions inèdites de Barcelona i Perpinyà sobre assegurances marítimes", *Estudis d'Història Medieval*, IV, 1971, 121-141. Finalment, cal parlar de l'obra de Manuel Jesús PELÁEZ. Aquest és l'autor que ha concentrat major esforç i obra a l'estudi de les ordinacions barcelonines i també per extensió a la seva influència en altres legislacions asseguradores posteriors. Les seves investigacions sobre el tema es concentren preferentment en tres treballs: *Tres estudios de historia del Derecho marítimo catalán en su proyección italiana*, Barcelona, 1980; "La legislación histórica barcelonesa de seguros marítimos en su proyección italiana", *Anuario de Derecho Marítimo*, I, 1981, 95-129 i *Cambios y seguros marítimos en Derecho Catalán y Balear*, Bolònia, 1984. En aquestes tres obres Manuel Jesús PELÁEZ efectua una crítica acurada als diferents autors que han estudiat les diferents regulacions catalanes.

1435. Consten de 20 capítols que constituiran el nucli de la regulació asseguradora que serà perfeccionada amb les del 1452, 1458 i, finalment, amb les del 1484.[2] Les darreres tindran una major projecció internacional.

La influència de la normativa barcelonina de 1484 fou molt important a l'àrea catalana, inclòs Nàpols i Sicília, inspirant també els més importants capítols de les normatives de Messina. Entre d'altres destaca la prohibició d'introduir pactes que deroguin les pròpies ordinacions, la invalidesa de l'assegurança impagada, i l'obligatorietat del document públic.[3]

D'igual manera la legislació mallorquina sobre les assegurances marítimes rebé l'influx de les regulacions barcelonines de 1484. La historiografia sobre el tema suposava, fins el moment, que no existien disposicions i ordinacions pròpies sobre assegurances marítimes, sinó que es regien per les normes barcelonines.[4] En contra d'aquest parer cal dir que A. Pons recollí la notícia de la publicació en el 1492 per el governador de Mallorca, Gimeno Pérez, de 26 capítols que ordenen l'assegurança a l'illa.[5] La normativa fou presentada pel Col·legi de la Mercaderia. La manca dels capítols originals, del que únicament disposaven del resum "sui generis" d'Antoni Pons feia molt agosarat l'establiment de comparacions.[6]

Certament aquestes normativa mallorquina es localitzà a l'Arxiu del Regne de Mallorca, en la secció de suplicacions.[7] L'anàlisi de les ordinacions mallorquines (=OM) permet confirmar la clara influència de les ordinacions barcelonines (=OB) (veure apèndix). En nombrosos articles, la redacció mallorquina representa còpia literal de la catalana. Malgrat tot, el text mallorquí disposa d'una articulació pròpia i de capítols amb contingut original. L'existència de aquestes ordinacions pròpies dificulta la interpretació de la fórmula detectada als contractes d'assegurança del cinc-cents i sis-cents, que inclouen al seu encapçalament la contractació de l'assegurança "segons les noves ordinacions", que fins ara

2 Entre unes i altres ordinacions existeixen algunes correccions: en 1461, 1471, 1494 i 1513. Manuel Jesús PELÁEZ: "La legislación histórica barcelonesa de seguros marítimos en su proyección italiana", 101. En aquest mateix article aquest autor critica a Arcadi Garcia Sanz per incloure altres correccions (1462, 1465, 1469 i 1470) que ell considera només llicències atorgades per assegurar mercaderies o embarcacions estrangeres. Per a veure les diferències entre les diferents ordinacions i les modificacions introduïdes fins arribar a la més o manco definitiva de 1484 Arcadi GARCÍA SANZ i Maria Teresa FERRER MALLOL: *Assegurances i canvismedievals a Barcelona*, 154-163.

3 Manuel Jesús PELÁEZ: *Cambios y seguros marítimos en Derecho Catalán y Balear*, 138. Ell mateix a "La legislación histórica barcelonesa de seguros marítimos en su proyección italiana", 105-116, analitza les repercussions de les ordinacions barcelonines a Savana, València, el Consolat de Burgos i la normativa francesa sobre comerç de 1673. El model català servirà de referència a Florència, a les lleis venecianes de 1586, 1602 i 1624. Però on realment es nota la influència és a la pràctica asseguradora siciliana i napolitana.

4 Manuel Jesús PELÁEZ escriu: *Un hecho constatable dentro de la normativa consular y municipal de Mallorca es la carencia de ordenanzas y disposiciones sobre seguros marítimos, ya que tanto en Mallorca como en Menorca van a estar vigentes las distintas ordenanzas barcelonesas del siglo XV*. Veure: *Cambios y seguros marítimos en el Derecho Catalán y Balear*, 124.

5 Antoni PONS: *Historia de Mallorca*, VI, Palma, 1970, 68.

6 Antoni Pons no esmentava la font ni la situació documental de les ordinacions. Per tant els primers anàlisis es realitzaren a partir del resum d'aquest autor. Jerònia PONS PONS: "El pago del seguro marítimo y los conflictos ante el Tribunal Consular", *Pedralbes*, 12, 1992, 71-94. La regesta d'Antoni Pons no fa distinció dels capítols i confon alguns elements importants com els canvis marítims amb les lletres de canvi. Per tant era quasi impossible efectuar un anàlisi en profunditat d'ambdues ordinacions.

7 Arxiu del Regne de Mallorca, Suplicacions, 41, ff. 217-225v.

s'havien interpretat com una referència a les ordinacions catalanes de 1484. Aquesta frase podria també fer referència a les ordinacions mallorquines del 1492.[8]

En línies generals, la norma asseguradora mallorquina es distingeix de la barcelonina del 1484 pels següents elements:

1) Els capítols mallorquins s'ajusten als costums i institucions illenques.

La primera acomodació destacable s'indica en el capítol primer (OM) on s'especifica que quan el cost de les mercaderies no es sap o no es concreta per part de l'assegurat al contracte d'assegurança s'indicarà el cost segons els victigals. Aquest era un impost sobre el transport de mercaderies que s'aplicava a Mallorca des del segle XIV.[9] Les barcelonines, també en el seu capítol primer, indican únicament que el cost s'adjudicarà *segons lo spatxament del general.*[10]

En el mateix capítol es precisa la similitud en la destinació de les multes que s'aplicaran als transgressors de la norma que estableix l'obligació de córrer el risc de la vuitena per part de l'assegurat vassall del rei i de la quarta part pels estrangers. A Mallorca la quantitat recaptada en concepte de ban en divideix en tres parts iguals. La primera es destina a la judicatura dels Cònsols de Mar, l'altra per la muralla de la Ciutat i el terç restant a l'acusador. Els bans aplicats en altres capítols tenen la mateixa adjudicació. A Barcelona es distribuïa, també, en tres parts però s'assignen una part a l'oficial qui efectua l'execució, l'altra fracció a l'obra de la Llotja i la darrera, també, al denunciant.

Es pot incloure en aquest grup la fixació d'un interès diferent entre Barcelona i Mallorca en alguns capítols referits al sistema processal. En el capítol 18è les ordinacions mallorquines adjudiquen un interès del vuit per cent anual pel temps que l'assegurat s'és torbarà en tornar la quantitat rebuda si no s'ha fet sentència sobre la causa plantejada. En les ordinacions catalanes (capítol 19è), s'atribueixen dos sous per lliura pel mateix concepte, és a dir un deu per cent.[11]

2) La incorporació de prohibicions relacionades amb la cobertura d'alguns riscs. En aquest apartat cal destacar la introducció de tres capítols originals, al menys no són incorporats de les ordinacions barcelonines de l'any 1484.

En el capítol setè titulat *que senyor o personer nos puga assegurar sobre buch e nolits*, es priven les assegurances sobre buc i nòlits contractades pels parçoners de l'embarcació per *l'incertiment del valor dels nolits*. Aquesta prohibició no apareix de forma explícita a les ordinacions barcelonines.

El següent capítol, el vuitè, apareix sota l'encapçalament *que los asseguradors no son tenguts a barateria de patró*. S'argumenta, en aquest apartat, que els asseguradors no són

8 L'autora no descarta que la inclusió de la frase "segons les noves ordinacions" es refereixi a les ordinacions barcelonines de 1484 com esmenta Manuel Jesús PELÁEZ: *Cambios y seguros marítimos en el Derecho Catalán y Balear*, 124, però l'existència de les ordinacions mallorquines no ho deixa tant clar.

9 El victigal fou un impost concedit pel rei Joan I en 1393 a la Universitat perquè aplicàs taxes impositores sobre diferents productes. Entre els imposts més coneguts està el victigal de l'oli i el victigal de la mercaderia. Ubaldo DE CASANOVA; Josep Francesc LÓPEZ BONET: *Diccionario de terminos históricos del Reino de Mallorca (s. XIII-XVIII)*, Palma, 1986, 110.

10 Ferran VALLS TABERNER: *Consolat de mar*, III, 79.

11 Ferran VALLS TABERNER: *Consolat de mar*, III, 99.

responsables de la barataria o mala fe del patró, i és obligació dels assegurats investigar la *bondat, virtut e industria* del capità o patró del vaixell on carreguen les seves mercaderies. En el cas que l'assegurat inclogui o obligui per pacte als asseguradors a córrer el risc de barataria, aquestes obligacions es declaren nul·les i no es pot entaular judici per aquest motiu. En aquesta ocasió els asseguradors es declaren eximits de qualsevol responsabilitat i guanyen els premis rebuts.

En el novè capítol s'eximeix als asseguradors de córrer el risc de robes gastades o banyades. Segon es desprèn del text, el costum mallorquí permetia reservar el dret d'incloure aquest risc, per pacte explícit, als asseguradors. Degut als nombrosos litigis i discussions establertes per aquest motiu les noves ordinacions prohibeixen que es fase judici. En el cas de que l'assegurat inici una causa per aquesta raó automàticament els asseguradors queden alliberats del *gast* o la *banyadura de les robes.*

3) L'eliminació o omissió d'algunes prohibicions o obligacions incloses a les normes barcelonines. Les ordinacions mallorquines no acoten l'àmbit espacial que es pot cobrir per les assegurances contractades a l'illa. D'aquesta forma a Mallorca no s'incorpora el capítol segon de Barcelona *que robes carregades dallà l'Estret per portar en Flandes o en Barbaria, etc., ne navilis, no.s puguen assegurar,*[12] per la impossibilitat de saber la veritat de la càrrega. S'exceptuen les assegurances contractades per ciutadans de Barcelona. Si les robes o embarcacions es carreguen més enllà de Gibraltar i es dirigeixen a l'est, a excepció de Barberia sí es poden assegurar. A Mallorca es poden assegurar totes les robes, mercaderies i embarcacions que vindran a Mallorca (capítol III OM), tret de les d'enemics, i les que sortiran de l'illa malgrat siguin d'enemics (capítol IV OM).

No s'incorpora tampoc el capítol quart (OB) que esmenta instruccions sobre les assegurances concertades sobre les robes carregades a Alexandria. S'elimina, també, el darrer capítol (25 OB) relacionat amb les normes processals. Els cònsols prendran jurament als assegurats i asseguradors, abans d'iniciar un plet, que no hauran fet pactes en contra de les ordinacions tant de paraula com per escrit.

4) Major desenvolupament d'alguns capítols sobre l'actuació processal. Bàsicament, l'extensió i detall de les ordinacions mallorquines s'inclouen en dos capítols. En el capítol 18 *de la paga de les seguretats e de les excepcions que seran opposades e moltes modifficacions per dites excepcions* s'incorpora un apartat original sota el subtítol *Al que son tenguts los asseguradors si les proves toquen a ells.* L'article especifica la possibilitat que després de pagades les quantitats exigides pels assegurats la sentència afavoreixi als asseguradors. En aquest cas els assegurats retornaran les quantitats pagades pels asseguradors més el vuit per cent d'interès des del moment en que la quantitat fou pagada per l'assegurador fins el retorn real dels diners per l'assegurat.

El contingut del capítol 21 titulat *de la pena que incorren aquells qui indegudament se fan pagar les seguretats* està basat en el paràgraf tercer del capítol 19 de les ordinacions barcelonines. Nogensmenys, té un desenvolupament més extens on es concreten algunes de les possibles infraccions o fraus que són possibles per part dels asseguradors i les solucions i multes imposades si són conegudes les infraccions pels Consols, encara que hi hagi sentència anterior al seu favor.

12 Ferran VALLS TABERNER: *Consolat de mar*, III, 81-82.

No s'ha pogut, fins el moment, avaluar si la normativa pròpia i autòctona descrita, inspirada en les ordinacions barcelonines de 1484, s'utilitzà en la pràctica jurídica mallorquina. Nogensmenys el que si se pot establir, mitjançant l'estudi de nombroses pòlisses d'assegurances del segle XVII i a l'exercici processal del Tribunal del Consolat és l'aplicació de la norma catalana[13] en el judicis mallorquins. A les assegurances contractades a Mallorca, a mesura que avança el segle, s'introdueixen formules pel tal de fugir de la rigidesa de la norma i dinamitzar les operacions asseguradores. Entre d'altres cal destacar la contractació de pòlisses privades sense la participació de notari públic, prohibides per les normes catalanes i mallorquines, l'acceptació de la cobertura total del valor assegurat o l'acord entre les part de no presentar la pòlissa de carregament en el cas de sinistre. Aquesta pràctica tolerada contrasta en la fèrria aplicació de l'antiga norma medieval als plets quan en romp el consens entre assegurats i asseguradors. Però en tots els judicis estudiats per a la segona meitat del sis-cents els articles esmentats corresponen al contingut i ordre de la regulació barcelonina d'assegurances de 1484, no a la articulació de les ordinacions mallorquines. No s'ha pogut datar la substitució de la norma mallorquina o si aquesta es dugué realment a la pràctica, però en la documentació queda molt clar que les decisions judicials presses tenen com a marc jurídic la legislació catalana. L'enorme difusió dels costums i normes del Consolat de Mar barceloní al mediterrani s'imposà per sobre de les ordinacions particulars redactades a Mallorca.

COMPARACIÓ ENTRE LES ORDINACIONS MALLORQUINES DE 1492 I LES ORDINACIONS CATALANES DE 1484

La comparació capítol a capítol s'ha establir a partir del títol i contingut de les ordinacions mallorquines (=OM) i identificant el contingut similar a les ordinacions barcelonines (=OB). El text de referència de les ordinacions catalanes s'ha pres de l'obra de Ferran Valls Taberner: *El consolat de Mar*, III, 1933 (les planes indicades corresponen a n'aquesta edició). En cas de no existir correspondència s'indica l'originalitat.

Capítol 1

OM *que totas fustas, cambis o havers axi de vassalls del Senyor Rey com de strangers poden esser assegurades en mallorques fins en set octaus o tres quarts.*

OB cap. 1, paràgraf 1er, pp. 78-79

Capítol 2

OM *que los navilis sien stimats e lo modo del stim e lo que se ha de deduhir de dit stim.*

OB cap. 1, paràgraf 4art., pp. 80-81.

Capítol 3

OM *que robes de genovesos ne de Inimichs del Senyor Rey no puguen esser assegurades.*

OB cap. 1, paràgraf 3er, p. 80.

13 Sobre els pactes privats introduits a les pòlisses d'assegurances contraries a la norma i els plets entaulats entre assegurats i asseguradors on es recullen les normes catalanes Jerònia PONS PONS: "Legislación y práctica en el seguro marítimo. Las contradicciones de la segunda mitad del seiscientos en Mallorca", en Carlos MARTÍNEZ SHAW (ed.): *El Derecho y el Mar en la España Moderna*, Granada, 1995, 39-58 i a Jerònia PONS PONS: *Companyies i mercat assegurador a Mallorca*, Palma de Mallorca, 1996, 149-201.

Capítol 4

OM *que tots navilis e havers que vinguen en Mallorques e los que axiran de Mallorques encare que sien de genovesos o de innimichs puguen esser assegurats.*

OB cap. 3, fragment original, pp. 82-83.

Capítol 5

OM *que cambis dats a risch de buch e nolits o de havers se puguen assigurar.*

OB no hi ha cap capítol amb aquest contingut.

Capítol 6

OM *que los asseguradors no haien guanyat sino per lo que hauran corregut de risch ab algunes limittacions.*

OB cap. 5, fragment original, p. 84.

Capítol 7

OM *que senyor o personer nos puga assegurar sobre buch e nolits.*

OB no hi ha cap capítol amb aquest contingut.

Capítol 8

OM *que los asseguradors no son tenguts a barateria de patró.*

OB no hi ha cap capítol amb aquest contingut.

Capítol 9

OM *que los asseguradors no son tenguts per robes guastades e banyades.*

OB no hi ha cap capítol amb aquest contingut.

Capítol 10

OM *que totes les seguretats se haien a fer ab cartes publiques presen per notari e no ab polices o albaranans.*

OB Cap. 7, pp. 86-87.

Capítol 11

OM *que los quis faran assegurar haien a jurar que les seguretats son vertaderas e que designa les robes, pes, cost e valor.*

OB Cap. 9, pp. 87-89.

Capítol 12

OM *que los asseguradors haien a jurar que la ferma que fan es vertadera e no ficta.*

OB Cap. 10, pp. 86-87.

Capítol 13

OM *"que no gosen posar paraules deogatories a les presents ordinacions.*

OB Cap. 13, p. 93.

Capítol 14

OM *que les seguretats no seran pagades no valegan*

OB Cap. 15, p. 94.

Capítol 15

OM *de pena de notari*

OB Cap. 14, pp. 93-94.

Capítol 16

OM *que vitualles poden esser assegurades no obstants les presents ordinacions*

OB Cap. 18, p. 97.

Capítol 17

OM *que si era nova de la pèrdua no valega*

OB Cap. 17, pp. 93-94.

Capítol 18

OM *que la paga de les seguretats e de les excepcions que seran opposades e moltes modifficacions per dites excepcions.*

OB Els 3 primers paràgrafs: Cap. 19, paràgrafs 1er i 2on, pp. 97-99; El 4art paràgraf: Cap. 20, p. 101; el 5è paràgraf: Cap. 19, paràgraf 4art, p. 100; el 6è paràgraf: Cap. 21, p. 102.

Capítol 19

OM *que vinent lo temps de la paga los asseguradors puguen entrar en los merits de llurs excepcions.*

OB Cap. 22, p. 103.

Capítol 20

OM *del temps de la paga que han a fer los asseguradors*

OB Cap. 23, pp. 103-104.

Capítol 21

OM *de la pena que incorren aquells qui indegudament se fan pagar les seguretats*

OB Cap 19, 3er paràgraf, fragment original, pp. 99-100.

Capítol 22

OM *que negu nos puga assegurar en altres parts per tant com li mancaria fins als set octaus o tres quarts.*

OB Cap. 6, pp. 85-86.

Capítol 23

OM *que las fermas de hun matex contracte dels asseguradors haien força de hun matex concepte*

OB Cap. 16, p. 94.

Capítol 24

OM *que les seguretats se haien acausar per pacte segons les presents ordinacions.*

OB Cap. 11, p. 89.

Capítol 25
OM *que no poden declinar de for dels Consols.*
OB Cap. 12, p. 91.

Capítol 26
OM *que les seguretats fetes abans de les presents ordinacions no sien encloses en dites ordinacions*
OB Cap. 24, pp. 104-105.

APENDIX

1492, juny, 23, Ciutat de Mallorca.

Arxiu del Regne de Mallorca, Suplicacions, 41, ff. 217-225v.

Ordinacions mallorquines que regulen la contractació de les assegurances marítimes.

Ordinacions fetas sobre les seguretats maritimes

Capítol primer que totas fustas, cambis o havers, axíde vassalls del Senyor Rey com de strangers, poden ésser assegurades en Mallorques fins en set octaus o tres quarts.

Primerament que tots e sengles navilis o fustes, axí de vassalls del Senyor Rey com de strangers de qualsevol nació sien, e tots cambis dats a risch de aquells, e totes robes, mercaderias o tots havers e cambis dats a risch de aquelles qui.s carregaran sobre dits navilis o fustes es navegaran ab aquellas en qualsevol part del món, se puguen assegurar en Mallorques. Ço és: de vassalls del Senyor Rey fins en set octaus; e de strangers fins los tres quarts tantsolament del ver cost; lo qual cost puguen ésser compresos tots los spachaments e altres despeses e costs de tals seguretats. E lo qui.s fara assegurar e de qui seran los dits navilis, cambis, robes e havers haien a córrer risch; ço és: los dits vassalls del Senyor Rey de la vuytena part e los strangers de la quarta part. E si sera fet lo contrari, directament o indirectament, que en tal com sera de més dels set octaus dels vassalls del Senyor Rey o del tres quarts dels strangers, sia nulla e no aprocfit als assegurats, e los asseguradors haien guanyat tots los preus hauran rebuts per fer les seguretats, ne per tant com seria de més del set octaus o dels tres quarts los asseguradors non puguen ésser convenguts, ne se.n puga esser fet juy algu. E en cars de pèrdua, despeses o dan algu, lo assegurat haia apendre en compte e satisfacció del dit dan, despeses o pèrdua, tota aquella quantitat que te de més se sera feta assegurar axí com si vertaderament li fos pagada. E si la quantitat que de més se sera assegurada no abastava a la dita pèrdua, despeses o dan, en tal cas, tots los asseguradors paguen la resta e facen compliment a la dita pèrdua, despeses o dan, se sera seguit en les coses per ell assegurades. E ultra les dites coses, los dits assegurats qui de més se seran fets assegurar incorreguen en ban de cent lliures mallorquines, del qual ban la terça part sia acquisida e applicada a les judicadures dels magniffichs Cònsols, e l'altre terça part per los murs de la Ciutat, e l'altre terça part al accusador.

Entès, emperò, e declarat que si no.s pora haver lo vertader cost de les robes qui.s carregaran en Mallorques, se haia ametre e de singar \en/ les cartes de tals seguretats lo cost segons los spachaments dels vitigals.

Capítol Segon que los navilis sien stimats, e lo modo del stim, e lo que se ha a deduhir de dit stim.

Entès, emperò, que abans no puguen ésser fetas seguretats sobre navilis o fustes haien ésser stimades per dos homens, elegidors per los magniffichs Cònsols, los quals, migençant jurament, haien a fer dit stim, segons Déu e llurs bones consiències. E tal stim se haia ametre e designar en les cartes de tals seguretats axí que tot lo risch de tals navilis puga ésser reduhit e assegurat sobre lo buch de aquell. E si cars sera lo buch de tals navilis, lo risch del qual sera reduhit e assegurat, se perdra, e los menbres e arreus de aquell se trobaven o.s salvaven, que lo valor de aquells hàien a contribuhir per porrata de llur valor en la pèrdua de dit buch. E, en tal cars, lo buch, menbre e arreus sien hauts per ajermanats e sia comptat axí com si eran agermanats. E del dit stim haia e sia tengut corre de risch lo vassall del Senyor Rey la vuytena part e lo stranger de la quarta part. E si sobre dits navilis o fustes seran presos cambis o degut algun \deute o/ crèdit de e per los quals dits navilis sien obligats specialment e expresse, e encara que dits cambis, deutes o crèdits vaien a risch de buch e nòlits de dits navilis, se haien a deduhir dits cambis o deutes e crèdits, tant quant muntaran dels set octaus o dels tres quarts del dit stim. E lo que restara se puga assegurar per dit navilis o fustes e no més avant. E si lo contrari serà fet en lo que de més se seran fets assegurar sia fet en e per lo modo e ab lo ban segons que en lo primer capítol és ordenat. E en dits deutes o crèdits no hi sia entès lo que sera degut per lo sou a la gent.

Capítol III^er^ que robes de genovesos ne de Inimichs del Senyor Rey no puguen esser assegurades

Item que robes, mercaderias o havers, navilis o fustes qui sien de genovesos e de altres persones que sien inimigues del Senyor Rey, ne de amichs qui tinguen participi ab aquells dits navilis o havers, no puguen ésser assegurats en Mallorques, directament o indirecta, per supposat fossen guiats dits navilis o havers. E si sera fet lo encontrari, tals seguretats sien, *ipso facto*, nul.les e no se'n puga fer juy algú, tostemps havent guanyat los dits asseguradors los preus hauran rebuts de tals seguretats. E sia incorregut, lo tal assegurat, en ban de tanta quantitat com se seria fet assegurar. Del qual ban sia acquisida e aplicada la terça part a les judicadures dels Cònsols, e l'altre terça part per los murs de la Ciutat, e laltre terça part al accusador.

Capítol IIII que tots navilis e havers que vinguen en Mallorques e los que axiran de Mallorques, encare que sien de genovesos o de innimichs, puguen esser assegurats.

Item, que qualsevol robes o mercaderies o havers qui.s carregaran en qualsevol parts del món, per aportar en lo Regne de Mallorqes, e, axí matex, qualsevol navilis o fustes ab los quals dits havers se carregaran, e cambis dats a risch de dits navilis, e de dits havers, e, per lo semblant, robes o havers qui.s carregaran en Mallorques, ara sien de genovesos o de Inimichs del Senyor Rey, puguen esser assegurats en Mallorques fins lo set octaus, si seran de vassalls del Senyor Rey, de dels tres quarts si seran de strangers, corrent tostemps lo risch de la vuytena part lo vassall del Senyor Rey e lo stranger de la quarta part del ver cost, compresos los spachaments e cost de la seguretat. E si no.s pora haver lo ver cost dels havers carregats en Mallorques, se haia ametre lo cost segons los spachaments dels vitigals. E si los havers se carregaran fora lo present Regne de Mallorques, lo assegurat e assegurador se puxen concordar de dos corredors de orella, o de dos altres homes, los quals, migençant jurament lo qual haien a fer en presencia del notari, e testimonis de l'acte o contracte de la seguretat que stimaran lo valor de dits havers, segons Déu e llurs bones consiensies, valen al comptat tal havers e los dits navilis haien esser stimats. E sia fet segons en lo capitol segon del stim de navilis es contengut. E si demés se seran fets assegurar del que dalt es dit en lo que de se seran assegurats, sia fet en e per lo modo, e ab lo ban segons en lo primer capítol es contengut.

Capítol V^è^ que cambis dats a risch de buch, e nòlits, o de havers se puguen assigurar.

Item, que si algu se volia assegurar sobre cambis o altres deutes, o crèdits dats a risch de buch e nòlits, o a risch del buch, o de fustes, o navilis, o a risch de robes o havers, que aquelles tals seguretats haien ésser fetas de e per la quantitat que revera sera dada de comptants, sens tot frau. E si per dits cambis, deutes o crèdits seran stades dades robes, e altres coses, lo que seràstat dat, sia stimat per dos homens elegidors per los dits Cònsols, los quals ab jurament, haien fet dit stim e de e per aquell stim, e de la quantitat que revera sera stada dada de comptants se puguen fer assegurar fins en set octaus si seran de vassalls del Senyor Rey, e si seran de strangers fins en los tres quarts e no mes avant. E si serà fet lo contrari, en lo que de més se serà assegurat, sia fet en e per lo modo, e ab lo ban segons en lo primer capítol es contengut.

Capítol VI^{è} que los asseguradors no haien guanyat sino per lo que hauran corregut de risch ab algunes limittacions.

Item, si cars serà que les robes, mercaderias o havers assegurats eran, part o tot, descarregades, e les fustes sobre les quals seran stades carregades no eran exides del loch on dites robes se seran carregades, e tals robes se descarregassen, o les dites fustes ensemps ab les robes mudaven de partit o de viatge, axí en dit loch com en qualsevol altre loch o part, evans dites fustes sien en lo loch o terra per a hon se son fetas dites seguretats, los asseguradors haien guanyats los preus hauran rebuts per dita seguretat. Si, emperò, totes dites robes seran stades carregades, e si totes no seran stades carregades haien guanyat per tant e quant hauran corregut de risch, e si no hi havien res carregat, en tal cars, los asseguradors sien tenguts restituhir los preus hauran rebuts per dites seguretats.

Entès, emperò, e declarat que sien lo loch hon se seran dites robes carregades, o en qualsevol altres parts, evans que dits havers sien en lo loch o terra per hon se seran fetes dites seguretats se descarregaven, o les dites fustes e robes mudaven depertit o viatge per justs imploments o legittimes causes o rahons, los dits asseguradors no haien guanyat dels dits preus sino lo quals ne tocara, segons prorata de mylles, per lo que hauran corregut de risch e la resta de dits preus sien tenguts restituhir als assegurats, ensemps ab les justes despeses, sini haura conengudes fer. E, en semblant manera, sia entès de les seguretats de exida e de les seguretats fetes sobre navilis, cambis o havers.

Capítol VII^{è} que senyor o personer no.s puga assegurar sobre buch e nòlits.

Item, com sia ordenat que evans de assegurar los navilis o fustes sien stimades, e lo dit stim se puga reduhir sobre buch, e aquell se puga assegurar en la forma desus ordenada, e axí sia, sans fet al interès del patró o senyor e personers de dits navilis o fustes. E per ço no es necessari se asseguren, o.s facen seguretats sobre buch e nolits axí com se acostumava fer, e aço per squivar fraus e engans qui.s porren fer, e per levar e remoure diverses questions se.n porra seguir si era permès que tals seguretats per los dits senyors patrons e personers de navilis o fustes sobre buch e nòlits se permetessen fer, e aço per la incertiment del valor dels nòlits; per tant és instituit e ordenat que tals seguretats sobre buch e nolits per algun patró, senyor o personer no.s puguen fer en alguna manera, directament o indirecta, e los qui contrafaran incorreguen en ban; ço és: lo assegurat en tanta quantitat com se sera fet assegurar, e los asseguradors en altre tanta quantitat com cascu haura assegurada, e lo tercer o corredor en deu lliures mallorquines e sia prohibit del offici e lo notari en cinquanta lliures mallorquines. E los predits bans sian acquisits, ço es: la terça part al acusador e l'altre terç per los murs de la Ciutat, e l'altre terça part sia acquisida e aplicada a les judicadures dels Consols.

Capítol VIII^{è} que los asseguradors no son tenguts a barateria de patró.

Item, com les persones que carregan, trametan o envien robes o havers, o donen cambis a risch de fustes o de havers, sia rahonable cosa que se entremetan e investigan de la bondat virtut e industria del patró o capità de la fusta en la qual volen carregar dits havers o dar cambis. E aço per llur interès, e de llurs particips, o de aquells qui tals coses los rametan car principalment toca a ells enguardar e saber de qui sian e no togua tant als dits asseguradors. Per ço, es instituhit e ordenat que los asseguradors, directament o indirecta, no sien tenguts o obligats a barateria o mala fe del dit capità o patró, o d'altre persona de dita fusta qui tal barateria o mala fe pogués fer, e per qualsevol cars de pèrdua o dan algú que se devengues per dita causa als assegurats. E si per pacte o obligació tàcita, o expressió, los dits asseguradors en tal cosa fossen obligats es declarat tals obligacions ésser nul.les e invalides, e no se.n puga fer juy algú, e los dits asseguradors, *ipso facto*, sien absolts, guanyants tostemps los preu hauran rebuts de dites seguretats.

Capítol VIIII^{è} que los asseguradors no son tenguts per robes guastades e banyades.

Item, com los asseguradors en los contractes de les seguretats se reserven per pacte exprés que en neguna manera no volen ésser tenguts en banyadura e guast en e per dites coses setemptan es fan algunes questions. Per ço, volent remoure tot dubte, es declarat que tals questions, per dit guast e banyadura, no.s puguen fer-ne intemptar, ne.n sia fet juy algu, ans los dits asseguradors, *ipso facto*, sien absolts per qualsevol manera vingués lo dit guast o banyadura.

Capítol X^{è} que totes les seguretats se haien a fer ab cartes públiques preses per notari e no ab pòlices o albarans.

Item, que totes les seguretats se haien a fer ab cartes públiques preses per notari públich de Mallorques e no ab polices, e altres scriptures firmades. E si seran fetes ab albarans, polices o altres scriptures privades, directament o indirecta, que tal seguretats albarans polices, escriptures, *ipso facto*, sien nul.les e de negun effecte, ne a pagar aquelles los asseguradors puguen ésser compellits, ne juy algú ne puga ésser fet. E ultra las nul.litats de aquellas, los assegurats e asseguradors e lo tercer o corredor, qui en tals actes entrevindra, sien incorreguts e concórreguen cascu dells, *ipso facto*, en ban, ço és, lo assegurat de tanta quantitat com se seva fet assegurar, e lo assegurador de tanta quantitat com haura assegurada, e lo tercer o corredor encorrega en ban de deu lliures e sia prohibit del offici. E los dits bans la terça part sia acquisida e aplicada a les judicadures dels Cònsols, e l'altre del accusador, e l'altre terça part per los murs de la Ciutat.

Capítol XI^{è} que los qui.s faran assegurar haien a jurar que les seguretats son vertaderas e que designa les robes pes, cost e valor.

Item, que tots e sengles qui.s faran assegurar en nom propi o d'altre havent plen poder, prometent en nom propi de *rato habendo*, haien a primer jurar que aquellas seguretats són vertaderas e no fictes, e \que les coses/ que fan assegurar son llurs pròpies e de aquells per qui.s fan assegurar e de llurs particips o daltres havent part o interès. E que posen e designen en les cartes de las seguretats, distinta e clara, tant quant possible los sia, les coses sobre les quals se fan assegurar, ço és, pes, nombre, cost o valor, e si seran navilis, la stima, segons demunt es dit; e que no són fetas o posades sobre aquellas coses seguretats en altre part, ne se'n hi feran o posaran aprés de aquellas en altre part; e si eran fetas os faran, que encontinent que ho sàpien ne avisaran los asseguradors e.n faran fer menció en lo peu de la seguretat, narrant com són avisats que sobre aquellas coses abans o aprés se són fetes seguretats a lo loch a hon se seran fetas e les quantitats que hi seran fetas. E si hauran sebut e no ho hauran denunciat, e sera declarat per los Cònsols tal qui ha

posada la seguretat haver-ho sebut e no haver-ho denunciat, que en tal cars tals seguretats sien hagudes per frauduloses e posades ab frau e fictes, e no sien de algun effecte, tostemps havent guanyat los asseguradors los preus de tals seguretats. E los assegurats sien incorreguts en ban de Cent lliures mallorquines, del quan ban sia acquisida e applicada la terça part a les judicadures dels Cònsols, e l'altre part per los murs de la Ciutat, e l'altre terça per al accusador.

Capítol XII^{è} que los asseguradors haien a jurar que la ferma que fan es vertadera e no ficta.

Item, que cascu dels asseguradors abans que no ferman en les seguretats haien a jurar que la ferma que enten a fer en la seguretat es vertadera e no ficta, ne feta per frau o decepció alguna, ne per que altres sots color de la sua ferma, ne que per la ferma que designen altres hi ferman.

Capítol XIII^{è} que no gosen posar paraules derogatòries a les presents ordinacions.

Item, que en seguretat algunes no puguen ésser posades o meses per pacte algú paraules derogatòries a les presents ordinacions, ne que diga "valega" o "no valega", o "haia" o "no haia", ne que lo assegurat, si sera vassall del Senyor Rey, no córrega la vuytena part del risch, e si sera stranger la quarta part, ne per alguna manera puga esser renunciat a les presents ordinacions, com sien fetas e.s facen en favor e utilitat de tota la cosa pública. E si tal renunciació fos attemtada fer, sia *ipso facto* nul.la e no haia algun effecte, ne se'n puga fer juy algú.

Capítol XIIII^{è} que les seguretats no seran pagades no vàlegan.

Item, que les seguretats que.s faran no puguen haver effecte algú, ne vàlegan fins a tant los preus sien entegrament pagats realment e de fet als asseguradors, e los assegurats haien fermada la seguretat en la forma predita.

Capítol XV^{è} de pena de notari

Item, que tots e sengles notaris en poder dels quals tals seguretats seran fermades haien primer, e abans de totes coses, haver jurament dels asseguradors, e migençant aquell aquells dits asseguradors interrogar que la ferma que entenen a fer en tal seguretat es vertadera, e que no la fan per frau o salvetaria alguna, e que ho la fan per que altres aprés d'ells ferman. E causen les dites seguretats segons forma de les predites ordinacions, e no desexint o partint-se de aquellas, e que abans que reban ferma alguna de algun assegurador, haien haver primer la ferma de aquell qui.s fa assegurar, ne per lo semblant per senya algu en dita seguretat, ne que per a alguna de les dites parts, permetra hi sia fet per lo qual fos causa de no corre risch del vuyte o del quart segons demunt és dit. E si lo contrari faran, sian tenguts al dan e interès que lo assegurat o assegurador haurien per ells no haver fetes o permeses fer dites coses.

Capítol XVI^{è} que vitualles poden ésser assegurades, no obstants les presents ordinacions.

Item, que forments, ordis, civades e legums carregats evan per aportar en Mallorques, puguen ésser assegurades en res, no obstants les presents ordinacions, per lo cost o stima que.s concordaran; e tant quant les presents ordinacions obvien no obstant en alguna manera; emperò en totes les altres coses haien ésser observades.

Capítol XVII^{è} que si era nova de la pèrdua, no valega.

Item, que si.s convendrà fer posar o fermar seguretat alguna sobre navilis o fustes, cambis, robes o havers qui.s carregaran o partesquan axí de Mallorques com fora la illa de Mallorques, e aquelles fustes, navilis, cambis e havers eran ja perduts, o cars s'i havia seguit en tal manera que lo dia de la ferma dels asseguradors o de algú de aquells podia ésser sebuda nova en la Ciutat de Mallorques de la dita pèrdua o cars seguit, que tal seguretat sia nul.la e haguda per no feta, e los asseguradors no haien guanyat preu algú, ans haien a restituhir aquell, tota excepciño remoguda, ne los asseguradors en pagar tal seguretat puguen ésser compel.lits en alguna manera. E per remoure tot dubte del temps dins lo qual poria ésser sebuda tal nova, es declarat que si cars es que dita fusta, cambis, robes o havers eran predits, o cars los havia seguit en qualsevol part de la illa de Mallorques, sia entès per haver-hi bastat temps comptant huna ora per cascuna legua, ço es, tantes hores per tantes leguas haura, del loch e de la hora se seran perdudes, o cars los havia seguit fins en la Ciutat. E per lo semblant comptant huna ora per cascuna llegua del lloch de la illa e de la hora on la nova de dita pèrdua, o cars seguit en dites coses sera primer venguda o sebuda fins en la Ciutat. E si per ventura tal nova venia de pronta en la Ciutat que aquell temps sia comptat e hagut per cert de aquell moment que aquella tal fusta haura dada llegua o presa terra; en tal manera que pus temps abastas a coneguda dels Consols a poder ésser prevengut a notícia del assegurat abans que tals assegurats no.s fermaren, aquellas seguretats sien nul.les en la forma desus declarada.

E si sera cars que lo qui.s fara assegurar sebia la nova de la fusta, cambis o havers perduts ans de fer la seguretat en tal cars, los asseguradors haien guanyat los preus hauran hauts, e lo assegurat encórrega en ban de Cent lliures Mallorquines, del qual ban sia acquisida e applicada la terça part a les judicadures dels Cònsols, e la altre terça part per los murs de la Ciutat, e l'altre al acusador.

Capítol XVIII^{è} de la paga de les seguretats, e de les excepcions que seran opposades, e moltes modifficacions per dites excepcions.

Item, que los asseguradors e cascú de aquells sien tenguts e haien a pagar les quantitats hauran assegurades o aquella part que per aquellas los seran demanades, dins dos, tres o quatre mesos aprés que nova certa o dels sis mesos differenciats segons les destàncies dels lochs e devall és declarat, comptadors aprés que nova certa o hauda per certa e serà stada intimada als asseguradors a coneguda dels Cònsols, de la pèrdua o dan o cars seguit a la fusta o coses assegurades; per les quals sia feta prompta execució, axí com de cambis.

Mas si per part dels asseguradors serà opposada alguna justa excepció o apparent, a coneguda dels Consols, de no pagar les quantitats los seran demanades per dita pèrdua o dan per cars seguit a les coses assegurades, e sia passat lo temps desús prefigit de la paga, si request seran per los assegurats sien executats los asseguradors juxta forma de la seguretat, totes excepcions reprellides.

E si per part de los asseguradors seran opposades e exprimydes clarament e distincta excepcions algunes per les quals pretenga que los assegurats no puguen, ne deuen rebre o haver les quantitats que.ls seran demanades, e aquellas per lo dit Juy serà conegut que són tals, que lo assegurat qui rebre volrà tals quantitats assegurades és tengut provar o mostrar ço que li serà demanat o opposat. E no mostrant-ho provant lo que serà demanat per los asseguradors se haura a judicar dits assegurats no deure haver tals quantitats, que en tal cars tal assegurat qui rebre volra, haia e sia tengut fer obligació prestar o dar caució, fermança o fermances ydòneas, a coneguda dels dits Cònsols, de tornar e restituhir la dita quantitat a cascu dels asseguradors, ensemps ab totes les messions e despeses que los

asseguradors haurien fetas, e interès a rahó de vuyt per cent a rahó de any si dins hun any, comptador del dia que la quantitat li sera stada pagada o deposada, no ha fet declarar o condempnar en la Cort o juy del Consolat per sentència en cosa jutgada passada lo assegurador o asseguradors en la quantitat que lo assegurat haura feta pagar o haura rebuda. E si passat l'any seran requests per los dits asseguradors que'ls sia restituhit lo que hauran pagat o deposat, ensemps ab les despeses e dits interessos axí com dalt es dit, sia en continent feta prompta execució axi com de cambis.

Si los assegurats, per no haver fet declarar, hauran a restituhir les quantitats.

E si.s vonendra lo assegurat o assegurats restituhir e tornar les quantitats, segons es dit, per no fer declarar dins l'any, en tal cars feta la dita restitució cascuna de les parts romanguen en llur dret, obligació e accions axí que aprés l'any se puga prosseguir es haia aconèxer si los asseguradors seran tenguts pagar les dites quantitats demanades romangut los dits interessos e messions rebuts als dits asseguradors. Las quals no sien tenguts restituhir en cars que fos declarat ells deure pagar les dites quantitats per los assegurats demanades.

De les messions que faran los assegurats

E per tant com no és cosa tol.lerable que los assegurats qui.s són fets assegurar e han pagats los costs de les seguretats per intenció de cobrar les quantitats assegurades sens altres despesas, e los asseguradors hauran volgudes posar e fer excepcions tals que, aquellas no obstants, és declarat lo assegurat haver ben rebut o fet deposar; per tant es instituhit e ordenat que en cars que los dits asseguradors subcumbiran de tals excepcions, sian condemnats e haian a pagar als assegurats totes e qualsevol messions que al assegurat li haurà conegudes fer per dita causa.

Al que son tenguts los asseguradors si les proves toquen a ells.

Més, si les dites proves o altres coses tocaven a mostrar o provar als dits asseguradors, e era declarat que lo assegurat o assegurats fossen tenguts pagar o restituhir la quantitat o part de aquella que haurien rebuda o feta pagar o deposar, en tal cars sien tenguts los assegurats e les fermances de aquells en pagar lo que serà judicat per sentèntia en cosa jutgada passada, ensemps ab los interessos de que serà judicat a rahó de vuyt per cent a rahó de any, comptant lo dit interès de la ora que la quantitat serà stada deposada o pagada per los asseguradors fins a la real paga de la quantitat judicada o sentenciada.

Si los assegurats lexaran possehir les quantitats als asseguradors fins sia declarat.

E si era vist per los dits Cònsols los assegurats deure prestar o dar caucions, segons dit és, e sens donar la dita caució o diceptar de aquella los assegurats dexaran de tenir als asseguradors les quantitats assegurades o aço que demanat los serà per aquells, e aprés, per Juy del dit Consolat, era judicat aquells dits asseguradors ésser tinguts pagar ço que.ls serà stat demanat, no obstant les excepcions per llur part fetes, en tal cars los asseguradors sien tenguts pagar totes les messions que hauran fetas ensemps ab interès a rahó de vuyt per cent a rahó de any, per tant temps com hauran diletada la paga. E per les quantitats demanades e interesos de aquellas, si per lo assegurat serà request, sien tenguts e haien a dar los dits asseguradors seguretat de Juy, si donchs aquells tals asseguradors no faran depòsit per la quantitat demanada de continent que per los dits Consols seran vist los dits assegurats deure prestar o dar caucions, segons es dit, en lo qual cars axí poch sien tenguts los dits asseguradors en algun interesser.

Capítol XVIIII^{è} que vinent lo temps de la paga, los asseguradors puguen entrar en los mèrits de llurs excepcions.

Item, que si corrent lo temps de la paga es del dos, tres, quatre o sis mesos, differenciats segons les distàncies dels lochs, los asseguradors requerran e volran que sobre les excepcions per llur part fahedores e posades en deffensar que no són tenguts pagar, sia entrar en los mèrits, e axísia entès e declarat puga ésser fet. Axí, emperò: que si aconseguit lo temps de la paga la causa no era decisida, que sens passar pus avant los dits asseguradors sien tenguts e haien a pagar totes excepcions repellides segons desus clarament es deduhit; e pagat o deposat puguen prosseguir llur causa.

Capítol XX^{è} del temps de la paga que han a fer los asseguradors.

Item, és ordenat que los mesos de la paga haien loch en la forma següent: ço és, dins dos mesos, si les fustes deuen ésser navegades, robes o havers portades o trameses dins los Regnes de Mallorques e Valencia e principat de Catalunya; e dins tres mesos, si seran navegades o trameses ultra dichs lochs, pus no passen los Regnes de Nàpols, Sicília e Barberia e daçà lo stret de Gibraltar; e dins quatre mesos si seran navegades o trameses ultra los predits lochs en qualsevol altres parts; e dins sis mesos aprés que nova o sebuda no sera de tal fusta o navili.

Capítol XXI^{è} de la pena que incorren aquells qui indegudament se fan pagar les seguretats.

Item, per ço com algunes persones poch tements Déu se són fetes pagar de algunes seguretats sens que les robes o havers no eran stats perduts, ans juntes ab bon salvament descarregades e venudes per lo senyor de aquellas en lo loch a hon era finit lo risch de aquellas, e axí matex se són fetes pagar de robes o havers qui no eran stats carregats, e de cambis qui no eran stats dats, e de fustes e navilis los quals eran tant obligats a tants crèdits, deutes e cambis que absurbien lo valor de aquells, e en moltes altres vias e maneras diceptives ultra les predites, en e per forma que los dits asseguradors qui havien passat lo risch e guanyada la seguretat e los qui no havien corregut risch o no podien correr risch algú los dits assegurats ab fustes e palliades peraules e ab sinistres e no vertaderas informacions, donant entenent les coses per ell fetas assegurar eran stades perdudas o dan algu los havia seguit, de e per la qual cosa ells son stats pagats dels asseguradors. E dels dits assegurats ni ha hauts qui se han fets pagar interessos e gran dan, factura e evident periudici dels dits asseguradors qui ab bona fe han contractat ab los predits assegurats. Per ço, volent algun tant obvitar, corregir e reffrenar tals malesas, fraus e engans, és instituhit e ordenat que tota hora e quant dits fraus malesas e engans pervengan a notícia dels dits asseguradors, e provades o confessades per lo assegurat dites coses, e los Consols conexeran ésser tals que los asseguradors han mal pagat o deposat, e per conseguent lo assegurat haver mal rebut o fet deposar en tal cars, sia entès los tals assegurats com a mals homens e poch tements Déu ésser tenguts restatuhir lo que hauran fet deposar o pagar, no obstant si car se devendra quen tinguessen sentències passades en cosa jutgada avinencas o concordias, sentència arbitral o pacte algu o contracte e obligacions stipulades, ab penas e jurament com dites coses havent principi de frau decepció e engan, es declarat ésser nul.la e de neguna efficacia e valor e axí los tals assegurats ésser compellits ab rigorosa execució, axí com de cambis en pagar e restituhir les quantitats seran stades pagades o deposades per los dits asseguradors, ensemps ab totes les despesas e dans sine hauran sostenguts e interessos a rahó de vuyt per cent a rahó de any comptador de la hora seran stades pagades o deposades fins a la real paga de aquellas, e ultra les dites coses los tals assegurats encorregan en ban de tanta quantitat com se seran fets assegurar. Del qual ban sia acquisida e applicada la terça part a les judicadures dels Cònsols, e l'altre terça per los murs de la Ciutat, e l'altre terça part del accusador. Si,

emperò, en les predites sentènsias seran stades provades e deduhides dites malesas fraus e engans, en tal cars, no sen puga a ne'l Juy ... ... tal coses ... sian stades provades e sentensiat no es rahonable cosa se ... tal sententias més si aquellas eran novament prevengudes a notísia dels assegurados o per els no eran provades, en tal cars sia entes les predites sentènsias no ... loch axí com dit es.

Capítol XXII^{è} que negú no.s puga assegurar en altre part per tant com li mancaria fins als set octaus o tres quarts

Item, que qualsevulla qui.s sera fet assegurar en altre part, no.s puga fer assegurar en Mallorques sinó per tant com li mancaria fins a la firma del set octaus, si seran vassalls del Senyor Rey; e si seran strangers dels tres quarts. Ne lo qui.s serà fet assegurar en Mallorques no.s puga fer assegurar en altres parts, sinó fins al compliment dels set octaus, si seran vassalls del Senyor Rey, e dels tres quarts si seran strangers, corrent tostemps lo risch de la vuytena part, si seran vassalls del Senyor Rey, e de la quarta \part/ si seran strangers. E si seran fets assegurar més dels set octaus los vassalls del Senyor Rey e dels tres quarts los strangers, directament o indirecta, que tant com serà de més sia fet, en e per lo modo e ab lo ban, segons en lo primer capítol es contengut.

Capítol XXIII^{è}que les fermas de hun matex contracte dels asseguradors haien força de hun matex concepte.

Item, que les fermas dels asseguradors de hun matex contracte haien força de hun matex concepte, encare que sien fetes sots diversos calendaris, e que prioritat de temps entre ells en llurs fermas no puga ésser al.legada, ne per juy algú sia admesa.

Capítol XXIIII^{è} que les seguretats se haien acausar, per pacte, segons les presents ordinacions.

Item, que los assegurats e asseguradors en lo contracte e ferma de les seguretats haien a deduhir totes les presents ordinacions entre ells en pacte, e fer causar aquellas juxta forma, de les presents ordinacions, e jurar e prometre que, en tot e per tot, servaran aquellas a la letra; e que per rahó de les dites seguretats faran juy en la Cort del Consolat, e no en altre part o juy, e renuncien a llur propi e apropriat e a privilegitat for, en e per la forma que devall e següent capítol serà declarat e per los notaris parrà ésser adeptat a la substància de aquell.

Capítol XXV^{è}que no poden declinar de for dels Cònsols.

Item, com les dites seguretats són contractes tals qui.s fan per la endressa de la mercaderia és impertinent, de e per les questions qui.n surten e execucions qui se han a fer per causa de aquellas, se haia a fer juy devant altres consistoris ne persones sinó devant los dits Cònsols que daqui avant algú qui.s serà assegurat, o haurà assegurat, no puga declinar de for o juy de la dita Cort del Consolat, ni evocar per qualitat alguna les causes de les dites seguretats de la dita Cort. E si serà fet lo contrari, que lo qui.s serà assegurat recorrent del dit Judici en altre part per qualitat o qualsevol altre manera, encórrega en ban, e aquell de bon grat en la carta se impòs e consenta que la acció que a ell se pertanyeria abans de ésser pagat per causa de les obligacions a ell fetas, sia perduda, e los asseguradors reus sien absolts e liberats e en tal cars se imposen silenci. E si aprés que seran pagats los dits assegurats fahin evocar les causes per qualitat o en altre manera exir del Juy dels dits Cònsols, incórregan en ban, en lo qual ab les cartes de bon grat se imposen de resatuhir les quantitats que rebudes haurien e acquisides als asseguradors, tota excepció postposada. E los asseguradors qui tal for declinaran, per qualitat o en altre manera, del Consolat tals causes evocarien en alguna manera, incórreguen en ban e aquell ban ab les cartes e

promissions e obligacions que faran se impose e consentan que *ipso facto* les quantitats que seran demanades sien hagudes per confessades, e totes excepcions a ells pertanyents e per les quals se posguessen scusar de tal paga, sien *ipso facto* nul.les, e aquelles als assegurats remetan e renuncíen, e ara per llavors e llavors per ara a pagar a ells matexs condamnen per pena e en loch del dit ban que de bon grat se imposen als dits assegurats aquella quantitat, que per tal seguretat los serà demanada, ensemps ab totes les messions que per demanar aquellas se serian fetas; coborant totes les dites coses ab jurament, renunciacions de propi for, e ab totes aquelles clàusules, stipulacions que seran vistes ésser útils e necesàries al negoci e a coneguda del notari rehebent e en poder del qual se fermeran tals seguretats.

Capítol XXVI^{è} que les seguretats fetes abans de les presents ordinacions no sien encloses en dites ordinacions.

Item, que qualsevol seguretats fetas en la present Ciutat de Mallorques sobre qualsevol coses robes, navilis, havers o cambis dats a risch fins lo jorn de la publicació de les presents ordinacions, sots qualsevol forma o pactes sien fetas o concabudes, sien vàlides e fermas, ne les presents ordinacions puguen derogar a dites seguretats ya fetas.

Emperò que da qui avant, publicades les presents ordinacions, les seguretats qui.s faran, no.s pugan fer en la present Ciutat sinó Juxta forma de les presents ordinacions.

RESUMEN

Las normas de Mallorca que regulaban los seguros marítimos fueron aprobadas en 1492, bajo la influencia de las *Ordinacions* de Barcelona de 1484. A pesar de todo las leyes sobre seguros de Mallorca tenían una formulación propia. Sin embargo en los siglos posteriores, sobre todo en los siglos XVII y XVIII, la difusión de la legislación catalana en el Mediterraneo sustituyó las normas de la isla en la práctica judicial.

RESUM

Les normes mallorquines que regulaven les assegurances marítimes foren publicades el 1492, sota la influencia de les *Ordinacions* de Barcelona de 1484. Malgrat tot, les de Mallorca tenien una formulació pròpia. Nogensmenys en els segles posteriors, sobre tot als segles XVII y XVIII, la difusió de la legislació catalana en la Mediterrània substituí les ordinacions illenques en la pràctica processal.

ABSTRACT

The procedures of Mallorca that were regulating the maritime insurances were approved in 1492, under the influence of the *Ordinacions* of Barcelona of 1484. In spite of all the laws on sure of Mallorca had an own formulation. However in the subsequent centuries, above all in the centuries XVII and XVIII, the diffusion of the Catalan legislation in the Mediterraneo substituted to the procedures of the island in judicial practice